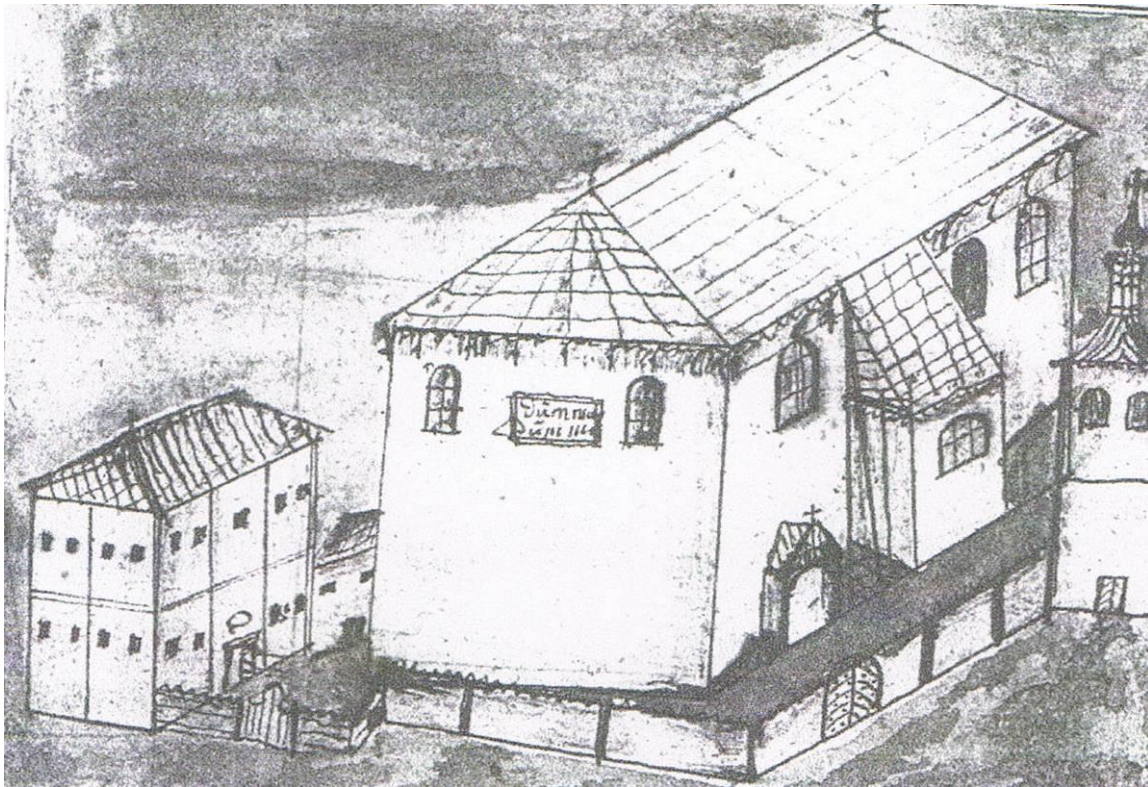

Historický střed obce s kostelem sv. Gotharda, barokní kostnicí a dalšími nemovitými kulturními památkami

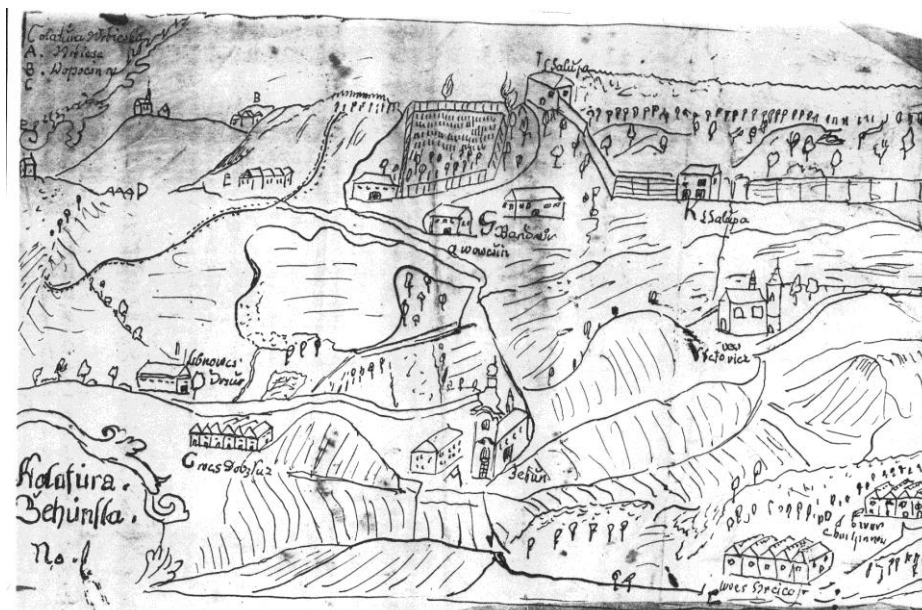
Za vlády českého knížete Soběslava I. nechali mniši benediktini z konventu v Opatovicích v rámci tzv. vnitřní kolonizace lesy v této krajině vyžehnout a založili zde románský kostel sv. Gotharda. Jeho založení dokládá v roce 1137 latinský zápis v Hradištsko-Opatovickém letopise. Český překlad říká: „Toho léta posvěcen jest kostel v Žehuni.“ Opatovický klášter benediktinů byl nejen zakladatelem, ale určitý čas také majitelem kostela a vsi, která kolem vznikala.

Románský kostel sv. Gotharda podle kresby kostelníka Josefa Kuřílka

Románský kostel byl zasvěcen svatému Gothardovi, německému světcí, opatu benediktinského kláštera v Bavorsku v Niederalteichu, kanonizovanému roku 1131. Latinský název obce Segun - počeštěný na Zehun - se v průběhu staletí měnil na Zyehun, Ziehunie, Ziehaun, Žehaunie Žehouň, Žehůň, za druhé světové války Schehun, dnes Žehuň.

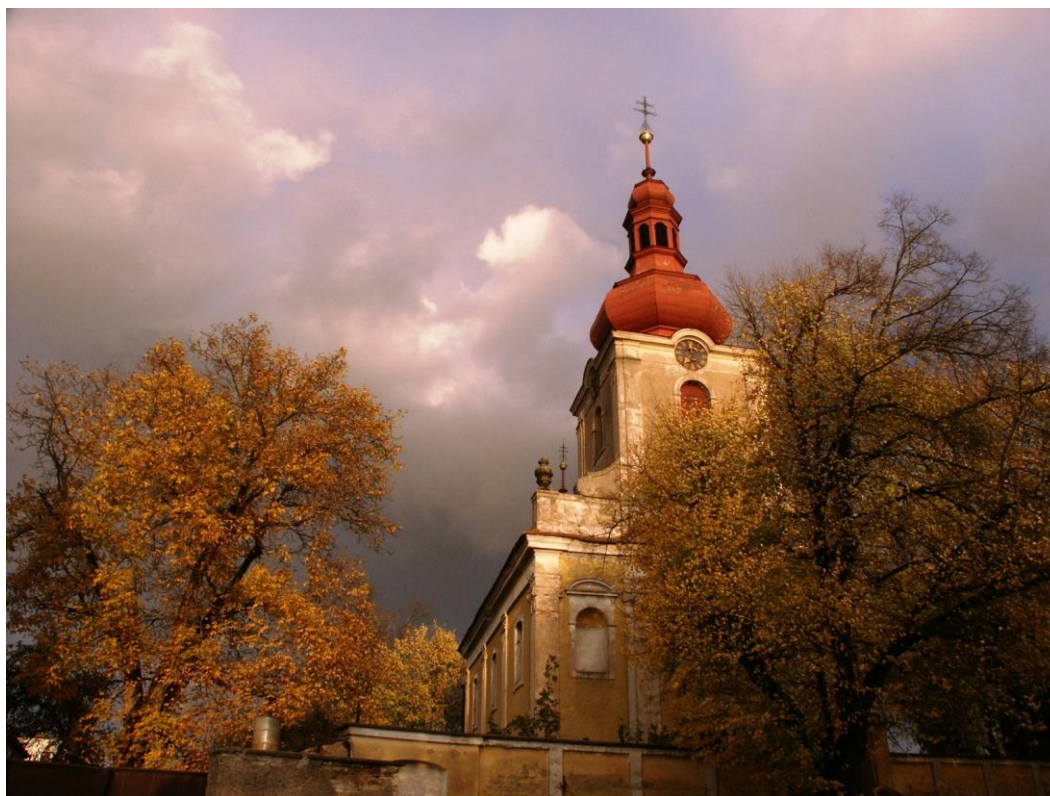
K původnímu románskému kostelu sv. Gotharda, stavěnému v roce 1137, patřily kolaturou Žehuň se Starou Bání a Novou Bání, Dobšice, Polní Chrčice, Dománovice a Ohaře. Kolem kostela se rozkládal rozsáhlý hřbitov, který sahal až do míst dnešní školy a školního dvora.

Kolatura románského kostela sv. Gotharda

Na konci 14. století prodávaly některé kláštery nebo zastavovaly své majetky okolní šlechtě. Po roce 1361 přechází také Žehuň z vlastnictví opatovického kláštera do rukou světských feudálů.

V roce 1748 musel být zchátralý kostel zbourán a roku 1753 se začal stavět tento pozdně barokní chrám. Památkáři usuzují, že ve zdivu současného kostela se nacházejí zbytky původního románského kostela. Výstavba nového chrámu včetně vybavení trvala až do roku 1762.

Kostel sv. Gotharda patří do uměleckého okruhu východočeského (tzv. hradeckého) pozdního baroku Františka Kermery. Jeho autorství je téměř nepochybné, ač není přímo doloženo, ale architektura kostela zapadá do jeho tvorby.

Celý areál, to je kostel sv. Gotharda se zařízením i se svými částmi, kostnicí se zařízením, ohradní zdí hřbitova, pilířovou bránou s litinovými vraty a sochami sv. Linharta, sv. Floriána a sv. Donáta jsou od roku 1958 zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky. Jmenované sochy restauroval v roce 1999 sochař Miloslav Hájek z Horních Počernic. Dvě sochy byly roku 2002 ukradeny. Zbývá socha sv. Linharta je umístěna v interiéru kostela vpravo u vchodu.

Pilířová brána se sochami sv. Linharta a sv. Floriána

Kulturními památkami v interiéru kostela jsou: hlavní oltář s obrazem sv. Gotharda od jezuita Viktorina Ignáce Raaba z Nechanic u Nového Bydžova, vlevo boční oltář sv. Anny, vpravo oltář sv. Václava. Udává se, že také oba obrazy na postranních oltářích pocházejí z dílny Ignáce Raaba. Dva oválné obrazy nad nimi maloval Juda Tadeáš Supper. Autorem obrazů sv. Prokopa a sv. Vojtěcha je Dominik z Choltic. Jako kulturní památka je evidována také kazatelna.

Interiér kostela s oltáři a kazatelnou

Obraz sv. Prokopa

Obraz sv. Vojtěcha

Stropní malba Nejsvětější trojice

U vchodu do kostela vpravo kropenka vlevo lampa

Socha Panny Marie

Socha sv. Terezičky

Kříž u vchodu do zákristie

Socha Nejsvětějšího srdce Páně

Jesličky

Příprava na křtiny

Původní varhany z roku 1794 z varhanářské dílny Karla Horáka z Kutné Hory nahradily v roce 1906 nové, které sestavil varhanář Josef Koblí z Jilemnice. Varhany jsou funkční a při bohoslužbách se na ně pravidelně hraje.

Varhany z roku 1906 z varhanářské dílny z Jilemnice od Josefa Koblí

Na věži byly dva velké zvony. Větší, 24 q těžký, raně barokní zvon na pérách, nese letopočet 1658. Je na něm vyobrazena Panna Maria, sv. Gothard, sv. Václav a kříž. Latinský nápis sděluje, že jej ulili za hraběte Oktaviána Kinského ze Vchynic a Tetova, za děkana Jáchima Praxa a hejtmana Pavla Reinharta Jan Prycquey a syn v Klatovech. Na tento zvon se doposud zvoní a je také evidován jako kulturní památka. Menší zvon o hmotnost 9 q, ulitý roku 1676, nesl obraz Krista; za války musel být odstraněn a materiál se použil na válečné účely. V malé východní věži se nachází zvonek umíráček.

Raně barokní zvon z roku 1658

Kampanolog Mgr. Petr Vácha při práci na zvonu

Původní hodiny se do věže instalovaly roku 1831. Nynější pocházejí z roku 1872 z dílny věhlasného poděbradského hodináře Jana Janaty. Několik posledních roků byly nefunkční, ale v roce 2011 je uvedli do chodu Miroslav Rydel a Ing. Libor Vondruška. Zvláštností hodin je obrácená funkce ručiček - malá ukazuje minuty a velká hodiny.

Nefunkční hodiny opravili v roce 2011 M. Rydel a Ing. L. Vondruška

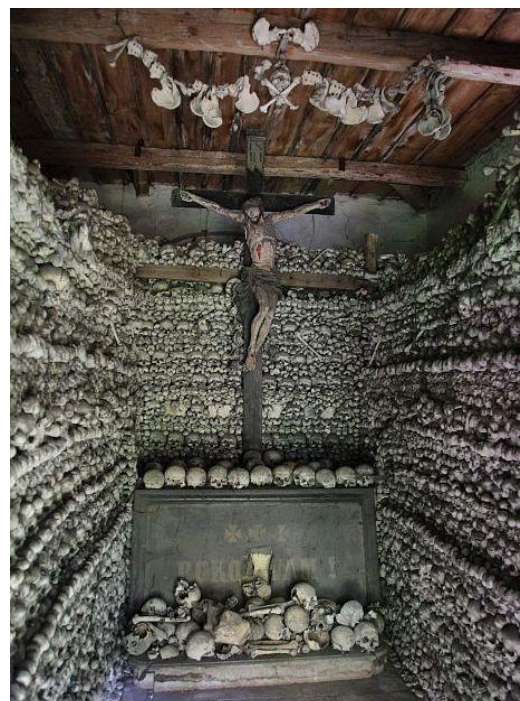

Štítek u hodin na věži

Při zakládání hřbitova se budovala v letech 1765-1766 také barokní kostnice, která sloužila zároveň i jako márnice. Je písemně doloženým dílem stavitele Františka Kermera. Kostnici nechal stavět z odkazu faráře Augusta Charváta, působícího v Žehuni v letech 1730-65 jeho nástupce Jan Šolc. Zápis v obecní kronice uvádí: „Když vystavěna nová kostnice, tu kosti našich předků uctivě od nevinných dětí ze staré kostnice přeneseny do nové a tu v úhledné skupiny srovnány. Kosti ty srovnali farář Jan Šolc s učitelem Melicharem Ulrichem. Pomáhal jim kostelník. Peníze na stavbu kostnice odkázal farář August Charvát. V následujících letech zůstala kostnice opuštěna až roku 1896 ji z ruin zdvih farář František Jeřábek.“

Kostnice v roce 1906

Interiér kostnice v roce 2010

Poslední větší oprava kostnice se prováděla v letech 1929-31 při rekonstrukci kostela za faráře Josefa Andachta. Střecha se provizorně opravovala roku 1987. Přitom získala kostnice současnou fasádu - zřejmě po odstranění původního barokního řešení.

Kostnice – pohled ze hřbitova ze severu

Psychotronik Ing. Miloslav Šafařík při měření energetické zóny kostnice

V roce 2010 se zahájil projekt na obnovu této chátrající památky. Protože nalezené stavebně statické průzkumy z roku 1991 a zvláště z roku 1999 prokázaly, že daleko podstatnější závady než kostnice má kostel, kde je stav vysloveně havarijní, zaměřili se aktivisté za podpory starosty obce Ing. Karla Horáka a duchovního správce farnosti Mons. Vladimíra Hronka na záchranu areálu jako celku.

Pohled na exteriér kostela od jihu

Kostel od jihovýchodu

Kostel s kostnicí

Jedna z mnoha brigád na starém hřbitově u kostela 4. 4. 2009

Kromě tohoto areálu je nemovitou kulturní památkou budova někdejší fary. Středověká fara je písemně doložena v roce 1594. Při kostele sv. Gotharda však jistě existovala již dříve, kněz je například doložen v roce 1361. Zdejší farnost patřila ke kolínskému děkanátu. Po období, kdy byl kostel pouze filiálním, byla zdejší farnost v roce 1721 obnovena a starší farní budova upravena na obydlí kněze. V roce 1791 se stará fara bourala a v letech 1792 - 98 se stavěla současná budova. V říjnu roku 2005 odkoupil faru sochařský pár MgA. Jan Pospíšil a MgA. Vlasta Samohrdová, kteří zde žijí a pracují a faru postupně opravují .

Budova fary čp. 1

Nemovitou kulturní památkou je také nedaleko stojící budova mlýna čp. 2. Do dnešní podoby přestavěl mlýn roku 1857 mlynář Alois Václavík I. Od roku 1956, kdy byl mlýn Václavíkovům vyvlastněn, není v provozu. Za totality přidělil místní národní výbor obytné místnosti škole jako třídy a půdní prostory používalo jednotné zemědělské družstvo na sklady obilí.

Někdejší Václavíkův mlýn čp. 2

Závěrem se ještě seznámíme s dalšími třemi nemovitými kulturními památkami tohoto historického centra. Jsou jimi: secesní mlýnská vila z roku 1910, postavená za Aloise Václavíka II, novorenezanční budova školy čp. 52 z roku 1909 a v neposlední řadě socha sv. Jana Nepomuckého – původně obklopená čtyřmi lípami. První rozpadající se památník z roku 1796 nahradil v roce 1832 novou sochou František Richtera z Hořic. V roce 1997 ji restauroval sochař Miloslav Hájek.

Secesní mlýnská vila čp. 7

Novorenesační budova školy čp. 52 z roku 1909

Socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1832

Nemohu opomenout uvést v této historické části obce malebný domek čp. 88, navržený k zaznamenání do Ústředního seznamu ČR jako nemovitá kulturní památka. Jeho fotografii najdeme také ve *Velké Turistické Encyklopedii – Středočeský kraj* jako příklad lidové architektury.

Domek čp. 88

Pohled do minulosti - stará školní budova - na přelomu 19. a 20. století